

**TFRS DEĞİŞİKLİKLERİNE UYUM KAPSAMINDA KURUM GENEL DEĞERLENDİRMELERİ
HAKKINDA SEKTÖR DUYURUSU (SAYI: 2)
(2021/12)**

Bilindiği üzere sigortacılık sektörü kapsamında TFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri, TFRS 9 Finansal Araçlar ve TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standartları 1/1/2023 tarihinde yürürlüğe girecektir. Bu standartlara uyum kapsamında İhtisas Komiteleri kurulmuş olup çalışmalara başlamıştır. Komitelerde yapılan değerlendirmeler çerçevesinde, söz konusu standartların uygulanmasında bazı konuların açıklığa kavuşturulmasında ve Kurumumuzun mütalaasının sektörle paylaşılmasında yarar bulunduğu değerlendirilmektedir.

Portföy Seviyesi

TFRS 17 kapsamında gerçekleştirilen çalışma komitelerinde, yapılacak raporlamalarda portföy seviyesi ve içeriği ile gruplama düzeyine ilişkin olarak farklı görüşlerin olduğu gözlemlenmekte olup, bu konuda Kurumumuzun yaklaşımının genel bir çerçevede açıklanmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Hazine Müsteşarlığı (Mülga) tarafından 27.08.2007 tarihli yayımlanan “2007/9 sayılı Sigorta Sözleşmesi Konusu Teminatların Veriliş Şekline İlişkin Genelge”de (Genelge) paket poliçe ve ek teminatın neler olduğu detaylı şekilde açıklanmış olup, 11.01.2008 tarihli 2008/1 sayılı “2007/9 sayılı Sigorta Sözleşmesi Konusu Teminatların Veriliş Şekline İlişkin Genelge Hakkında Sektör Duyurusu” ile paket poliçe ve ek teminata ilişkin ilave açıklamalar yapılmıştır.

Paket poliçelerde; birden fazla sözleşme yer almakta ve her bir sözleşme ile farklı ve bağımsız teminatlar verilmekte, sözleşmelerden birinin son bulması diğer sözleşmeleri etkilememektedir. Dolayısıyla benzer ya da ilgili teminatlar sağlıyor olsa bile her bir sözleşme kendi genel şartları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Uygulamada bu sözleşmeler birlikte yürürlüğe girip birlikte sonlandırılrsa da, Türk Ticaret Kanununun ilgili hükümleri çerçevesinde, taraflardan birinin talebi doğrultusunda bir poliçe ile verilen söz konusu teminatların bazılarının devam etmesi mümkünse, bu teminatlar paket sözleşme olarak verilmektedir.

Ek teminat verilen poliçelerde ise; ek teminatın ana teminata bağlı olduğu tek bir sözleşme olmakta, ana sözleşmeden bağımsız herhangi bir hukukî geçerliliği olmamakta, ek teminat için alınan prim ana teminatın primi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, ek teminat ile genişletilen sözleşme değerlendirilirken; ek teminatı veren bağımsız bir genel şart olsa bile bu genel şart dikkate alınmamaktadır. Bununla birlikte ana teminat primi yanında verilen ek teminatının ilke olarak prim tutarının ana teminata ait prim tutarlarından fazla olmaması beklenir.

Bununla birlikte, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yayımlanan, sigortacılık ve emeklilik şirketleri için 1 Ocak 2023 tarihinde yürürlüğe girecek olan "TFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri" Standardının (Standart) 9 uncu maddesi " Karşı tarafı aynı veya birbiriyle ilişkili olan bir sigorta sözleşmesi seti veya serisi, genel bir ticari etki yaratabilir veya böyle bir etki yaratacak şekilde tasarlanabilir. Bu tür sözleşmelerin özünü raporlamak için, söz konusu sözleşme seti veya serisinin bir bütün olarak ele alınması gerekebilir." hükmünü, 14 üncü maddesi "İşletme sigorta sözleşmesi portföyleri tanımlar. Bir portföy, benzer risklere sahip olan ve birlikte yönetilen sözleşmelerden oluşur. Bir ürün grubunda yer alan sözleşmelerin benzer risklere sahip olması ve dolayısıyla birlikte yönetiliyorsa aynı portföyde olması beklenir. Farklı ürün gruplarında yer alan sözleşmelerin (örneğin, düzenli prim ödemeli hayat sigortasına kıyasla tek prim ödemeli yıllık sabit gelirler) benzer risklere sahip olması beklenmez ve dolayısıyla bu sözleşmelerin farklı portföylerde olması beklenir." hükmünü 16 ncı maddesi ise "İşletme, düzenlediği sigorta sözleşmelerinden oluşan bir portföyü asgari olarak aşağıdaki gruplara ayırır:

- (a) Varsa, ilk defa finansal tablolara alma sırasında ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmelerden oluşan bir grup,
- (b) Varsa, ilk defa finansal tablolara alma sırasında, daha sonra ekonomik açıdan dezavantajlı hale gelmesine ilişkin önemli bir olasılık bulunmayan sözleşmelerden oluşan bir grup ve
- (c) Varsa, portföyde geri kalan sözleşmelerden oluşan bir grup" hükmünü amirdir.

Standart, portföy seviyesi açısından "benzer risklere sahip olma" ve "birlikte yönetilme" kriterlerinin her ikisine de sahip olunması şartını getirmektedir. Nitekim, bu hususun vurgulanması açısından "düzenli prim ödemeli hayat sigortasına kıyasla tek prim ödemeli yıllık sabit gelirlerin benzer risk olmayacağı hususu" örnek olarak verilmektedir. Buna karşın Standartın 9 uncu maddesinde sözleşmelerin birleştirilmesi hususu işlenmektedir. Bu maddede yer alan örnekte "bir sözleşmedeki hak veya yükümlülükler, karşı tarafı aynı olan aynı tarihli başka bir sözleşmedeki hak veya yükümlülükleri tamamen hükümsüz kılmak dışında bir etkiye sahip değilse, sonuçta hiçbir hak veya yükümlülük kalmaz." ifadesi ile ise, söz konusu birleştirmenin zeyil ve iptaller dâhil Standart kapsamı ile ilgili diğer hususları değerlendirmeye imkan verecek şekilde kurgulandığı değerlendirilmektedir.

Bahse konu Genelgede açıklandığı üzere genel olarak ek teminat ile verilen poliçelerde ek teminatın devreye girebilmesi asıl sözleşme ile teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesine bağlı olduğundan, bu tip poliçelerin benzer risk ve birlikte yönetim prensibine uygun olarak aynı portföy içerisinde değerlendirilmesi mümkün görülmektedir. Ancak; bu durumlar için, ek teminatların bazılarının baskın olması ve bu kapsamda şirketlerde birbirinden farklı ek teminatlar içeren birden fazla ürün bulunması halinde, şirketçe belirlenecek önemlilik seviyesi de dikkate alınarak bu ürünlerin farklı portföylerde dikkate alınması gerekebilecektir.

Buna karşın, paket poliçe içinde yer alan sözleşmelerin ise birbirinden bağımsız rizikoların teminat altına alınmasından dolayı farklı portföyler altında yer alması beklenmektedir. Ancak, birlikte düzenlenen bu sözleşmelerde, birlikte yönetim kavramının benzer risk kavramından öncelikli olduğu durumlarda paket poliçe ile verilen teminatların Standardın temel prensiplerine uygun olarak aynı portföy içinde değerlendirilmesinin mümkün olabileceği değerlendirilmektedir. Böylelikle Standardın da vurguladığı sözleşmelerin özünü raporlamaya ilişkin şart sağlanmış olacaktır.

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için kasko poliçeleri özelinde konunun irdelenmesinde yarar görülmektedir. Bilindiği üzere kasko poliçeleri ile birlikte sıklıkla ihtiyari mali mesuliyet (İMM) teminatı verilmektedir. Bahse konu genelgede yer alan açıklamalar çerçevesinde bu poliçeler paket poliçe olup, uygulamada da bu konuda ihtilaf bulunmamaktadır. Kasko teminatı ile İMM teminatının benzer risk olmadığı da aşikârdır. Bu itibarla, Standardın 14 üncü maddesine göre kasko ile İMM teminatlarının aynı portföyde yer almaması gerekir. Ancak, şirketin özel olarak kasko ile İMM teminatlarını birlikte vermesi ve birlikte yönetim kavramının bu ürünlerde öncelikli olması ve risklerin farklılaşmasının etkisinin oldukça sınırlı olabileceği durumlar mümkündür.

Kasko sigortası örneğinden devam edildiğinde, Kara Araçları Kasko Genel Şartlarında yer alan dar kasko, kasko, genişletilmiş kasko ve tam kaskonun da kapsamında yer alan teminatların içeriği itibarıyla farklı riskler içerse dahi bunun bir önceki örnekte olduğu gibi sınırlı kalması mümkündür. Benzer bir şekilde, şirketlere sunulan toplu (filo) kasko poliçeleri ile bireysel müşterilere sunulan kasko poliçelerinin de risk yapıları irdelenerek, risklerde sınırlı düzeyde farklılaşma görülmesi mümkündür.

Bu veya benzeri durumlarda, şirketçe belirlenecek önemlilik kriterleri değerlendirmesi yapılarak ilgili sözleşmelerin aynı veya farklı portföyler altında yer almasının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kasko ile birlikte verilen ferdi kaza teminatı irdelenecek olursa, kapsamı araç dışı hallerde gerçekleşen kazaları da (ör: ev içerisinde gerçekleşen kaza) kapsamı durumunda bu teminat paket poliçe haline gelmekte ve yukarıda yapılan tüm açıklamalar bu sigorta sözleşmesinde yer alan teminatlar için de geçerli olmaktadır. Ancak, ferdi kaza teminatı sadece aracın kazası kapsamında meydana gelecek zararları içeriyorsa, ek teminat olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Kasko poliçeleri ve kasko branşı için detaylı olarak örneklendirilen yukarıdaki durumlar tüm branşlar için geçerlidir. Örnek olarak sağlık sigortaları incelendiğinde, işveren tarafından ödenen özel grup sağlık poliçelerinin bireysel müşterilere sağlanan poliçelerden, klasik özel sağlık poliçelerin tamamlayıcı sağlık poliçelerinden, yıllık tanzim edilen poliçelerin ise yenileme garantili sağlık poliçelerinden farklı risk yapısında olabilmesi muhtemeldir. Bu itibarla, bu poliçelerde risklerin farklılaşmasının şirketçe belirlenecek önemlilik kriterleri çerçevesinde birlikte yönetim ilkesinin önceliği değerlendirilerek, risklerinin içeriğini ve farklılaşmayı yansıtacak şekilde aynı veya farklı portföyler altında değerlendirilmelidir.

Birden fazla risk teminatı içeren ve sigortalanan rizikoların yapısına göre değişiklik gösteren poliçeler (all-risk sigortaları) içinse her teminatın ayrı portföy içinde yer alması beklenmektedir. Ancak, yukarıda açıklandığı şekilde birlikte yönetim kavramının ön planda olduğu durumlarda yukarıda yer alan değerlendirmenin yapılması gerekmektedir.

Hayat sigortalarında ise, kredi bağlantısının olup olmaması, bireysel müşteri veya grup müşterisi, poliçe süresi, kur riski, yenileme garantisi seçeneğinin olup olmaması ve iştirah özelliklerinin taşıdıkları risk yapısını yansıtacak şekilde aynı veya farklı portföyler altında değerlendirilmesi beklenmektedir.

Düzenlenen ve elde tutulan reasürans sözleşmeleri kapsamında ise; birbirinden bağımsız rizikoların teminat altına alınmasından dolayı her teminatın farklı portföyler altında yer alması beklenmektedir. Ancak

sigorta sözleşmelerinde de olduğu üzere, birlikte yönetim kavramının ön planda olduğu durumlarda şirket tarafından belirlenen önemlilik kriterleri çerçevesinde bu tip ürünlerin de aynı veya farklı portföyler altında değerlendirilmesine karar verilmelidir.

Bu kapsamda, “benzer risklere sahip olma” ve “birlikte yönetilme” dikkate alınarak ve yukarıda açıklanan şekilde şirketçe belirlenecek önemlilik kriterlerini dikkate alarak portföylerin şirketlerce serbestçe belirlenmesi gerekmektedir. Ancak, kârlılığa ilişkin olarak Kuruma yapılacak raporlamalarda, asgari portföy seviyesinin hayatdışı branşlar için Branşlar Tebliğinde yer alan ana branşlar ile, hayat branşlar için ise birikim, karma, hayat, ferdi kaza, sağlık ve irat ile bunların kredi bağlantısı olup olmamasına göre uyumlu olması beklenmelidir. Bununla birlikte şirketlerin belirtilen raporlama düzeyine ilişkin yaptıkları altyapı çalışmalarına uyumlu olacak düzeyde, ihtisas komitelerinde yapılacak değerlendirmeler çerçevesinde değişiklikler yapılması mümkündür.

Sigortacılık Tek Düzen Hesap Planı

Komite tarafından anket üzerinden de sektör görüşü alınarak, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği (Birlik) tarafından yürütülmüş olan TFRS 17 Geçiş projesinde önerilen, mevcut hesap planının TFRS 17’ye göre revize edilmiş halinin (Alternatif 1) tek düzen hesap planı olarak kullanılmasının uygun olacağı kararlaştırılmıştır. Kurumumuzca bahse konu hesap planının genel itibarıyla uygulanabilir olduğu değerlendirilmekle birlikte, ihtiyaç doğrultusunda süreç içerisinde hesap planında gerekli değişikliklerin yapılabilmesi de mümkündür. Mevcut hesap planında netleşen konular hakkında ayrıca bilgilendirme yapılacaktır.

Sigorta Sözleşmelerinin Ayrıştırılması

Standart; bir hizmet bileşeninde eğer asıl amaç sabit bir ücret karşılığında hizmet sağlanması ise, Standartta belirtilen şartların sağlanması durumunda, şirketin düzenlediği bu tür sözleşmelere TFRS 17 yerine TFRS 15’i uygulamayı tercih edebileceğini belirtmektedir. Standardın başta 8 inci maddesi olmak üzere, ilgili hükümleri dikkate alınarak TFRS 15 ve TFRS 17 arasında Şirketlerce tercih yapılabilir. Ancak, şirketler TFRS 15 Standardına göre raporlamayı seçmeleri durumunda, TFRS 17’nin 12 nci maddesine göre ayrıştırmayı yapmaları gerekmektedir.

Standart ayrıca sigorta sözleşmesinde bir yatırım bileşeninin olması durumunda TFRS 9’un nasıl uygulanacağına dair 11 inci maddede genel çerçeveyi çizmektedir. Bununla birlikte Standardın Uygulama Rehberi’nin B31 inci maddesi “11(b) paragrafı, işletmenin, farklı bir yatırım bileşenini esas sigorta sözleşmesinden ayrıştırmasını gerektirir. Bir yatırım bileşeni, yalnızca, aşağıdaki her iki şartın birden sağlanması halinde farklı niteliktedir:

- (a) Yatırım bileşeni ile sigorta bileşeninin birbiriyle yüksek derecede ilişkili olmaması.
- (b) Eşdeğer hükümlere sahip bir sözleşmenin, sigorta sözleşmeleri düzenleyen işletmeler veya diğer taraflarca, aynı piyasada veya aynı hukuki çevrede ayrı olarak satılması veya satılabilir olması. İşletme, bu belirlemeyi yaparken makul olarak ulaşılabilen tüm bilgileri dikkate alır. İşletmenin, bir yatırım bileşeninin ayrı olarak satılıp satılmadığını belirlerken kapsamlı bir araştırma yapması zorunlu değildir.” hükümlerini amirdir. B32 nci maddesi ise “Bir yatırım bileşeni ile sigorta bileşeni yalnızca aşağıdaki durumlarda birbiriyle yüksek derecede ilişkilidir:

(a) İşletmenin, bir bileşeni diğerini dikkate almadan ölçmemesi. Dolayısıyla, bir bileşenin değerinin diğer bileşenin değerine göre değişkenlik göstermesi durumunda işletme, birleşik yatırım ve sigorta bileşenini muhasebeleştirmek için TFRS 17'yi uygular veya

(b) Sigortalının diğeri de bulunmadıkça bir bileşenden yararlanamaması. Dolayısıyla, sözleşmedeki bir bileşenin iptalinin veya vadesinin gelmesinin diğer bileşenin de iptaline ya da vadesinin gelmesine neden olması durumunda işletme, birleşik yatırım ve sigorta bileşenini muhasebeleştirmek için TFRS 17'yi uygular." hükümlerini amirdir.

Bu kapsamda şirketlerin yukarıda yer alan "yüksek derecede ilişkili" ve "yatırım bileşeninin ayrı olarak satılabilmesi" kriterlerini dikkate alarak belirleyecekleri ilkeler çerçevesinde yatırım bileşenlerinin ayrılıp TFRS 9 veya TFRS 17 kapsamında muhasebeleştirilmesine karar verebileceği belirtilmekte olup Kurumumuzca bahse konu kriterlere ilişkin ilave bir düzenleme yapılmasına bu aşamada gerek bulunmadığı değerlendirilmektedir.

